

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksestä laiksi kalastuslain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunta on 17 päivänä marraskuuta 1992 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 301/1992 vp.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina osastopäällikkö Seppo Havu, toimistopäällikkö Markku Aro ja tarkastaja Onni Juvonen maa- ja metsätalousministeriöstä, osastopäällikkö Orian Bondestam Kalatalouden Keskusliitosta, toiminnanjohtaja Timo Seppälä Suomen Kalamiesten Keskusliitosta, toiminnanjohtaja Tom Abors Nylands Fiskarförbundista, puheenjohtaja Anssi Päivärinta Suomen Kalakauppiasliitosta, puheenjohtaja Heikki Salokangas Suomen Ammattikalastajaliitosta, puheenjohtaja Seppo Pulkkinen ja toiminnanjohtaja Veli Autti Suomen Urheilukalastajain Liitosta, pääsihteeri Esko Joutsamo Suomen luonnonsuojeluliitosta, toiminnanjohtaja Alpo Tuikkala Perämeren Kalastajain Keskusliitosta, puheenjohtaja Kari Hänninen Avomerikalastajat ry:stä, puheenjohtaja Rauno Nieminen Raumanmeren Kalastajat ry:stä, tutkija Veijo Pruuki, tutkija Sakari Kuikka ja tutkija Pirkko Söderkultalahti Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksesta, tutkimuspäällikkö Juhani Pennanen Kilpailuvirastosta, toimistopäällikkö Pentti Järvinen Helsingin kaupungin liikuntavirastosta, professori Mikael Hidén, toimitusjohtaja Markku Jaakkola Liperin kunnasta ja kalastaja Sakari Halme Porin kaupungista.

Hallituksen esitys

Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen (ETA-sopimus) liittyen hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kalastuslakia niin, että kalastusoikeus yleisellä vesialueella meressä ja Suomen kalastusvyöhykkeellä olisi Suomessa pysyvästi asuvilla ETA-valtioiden kansalaisilla. Pohjoismaiden kansalaisilla olisi asuinpaikasta riippumatta aina oikeus kotitarve- ja virkistyskalastukseen sanotulla vesialueella.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisäksi, että pyydysten käyttöä rajoitettaisiin siten, että vain ammattikalastajilla olisi oikeus ammattikalastukseen tarkoitettujen pyydysten käyttämi-

seen yleisellä vesialueella meressä ja Suomen kalastusvyöhykkeellä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan ETA-sopimuksen kanssa.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksessä on kalastuslain 6 §:n 1 momenttiin ehdotettu muutosta, jonka mukaan jokaisella Suomessa vakinaisesti asuvalla ETA-valtioiden kansalaisella olisi kalastusoikeus yleisellä vesialueella meressä ja Suomen kalastusvyöhykkeellä. Pohjoismaiden kansalaisilla olisi kuitenkin kalastusoikeus kotipaikasta riippumatta. Muutosehdotus perustuu ETA-sopimukseen, jossa edellytetään kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltämistä. Valiokunta pitää kyseistä muutosehdotusta tarpeellisenä.

Valiokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota kalastuslain 6 §:ään ehdotettuun lisäykseen. Pykälän 4 momenttiin otettavaksi ehdotetulla säännöksellä kalastusta rajoitettaisiin ammatillaiseen kalastukseen tarkoitettujen pyydysten osalta. Säännöksen mukaan kyseisiä pyydyksiä saisivat yleisellä vesialueella meressä sekä Suomen kalastusvyöhykkeellä käyttää vain ammattikalastajat. Ehdotettua lainkohtaa on esityksessä perusteltu muiden kuin ammattikalastajien saaliiden kalamarkkinoilla aiheuttamilla häiriöillä ja siitä ammatillaisesta kalastuksesta harjoittaville koituneella haitalla samoin kuin koti- ja virkistyskalastuksen ammattikalastusta vähäisemmällä saalistarpeella. Esityksessä säännösehdoista ei ole suoranaisesti perusteltu ETA-sopimuksesta johtuvilla syillä.

Ehdotetun 6 §:n 4 momentin osalta perusteluissa on myös todettu, että ammattikalastajaksi on kalastustulolain (621/75) mukaisia tukia myönnettäessä käytännössä katsottu henkilö, jonka verotettavista tuloista vähintään 30 prosenttia on saatu kalastuksesta. Perustelujen mukaan samaa käytäntöä tultaisiin myös sovelta- maan, kun ammattikalastaja määriteltäisiin ehdotetun lainkohdan nojalla.

Hallituksen esityksen tavoitteiden mukaisesti valiokunta pitää tärkeänä, että ammattikalastajien elinkeinonharjoittaminen turvataan kala-

kantojen hyödyntämisen lisääntyessä. Lisäksi valiokunta toteaa, että Euroopan yhdentymiskehitys lisää tarvetta ammattikalastusta koskevan lupa- ja rekisteröintijärjestelmän kehittämiseen. Tällä hetkellä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos ylläpitää merialueen ammattikalastajien kalastusrekisteriä, joka on koottu erityisesti kansainvälisen kalastuksen säätelyn tavoitteita silmällä pitäen. Rekisterin mukaisessa tilastoinnissa ammattikalastajiksi luetaan kaikki kalastusta myyntitarkoituksessa harjoittavat henkilöt. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kyseinen rekisteri ei kuitenkaan ole nykyisin täysin kattava. Tässä yhteydessä valiokunta korostaa vielä sitä, että myös luonnonvaraisten lohikantojen säilyttäminen edellyttää kalastuksen säätelyä lupa- ja suojelutoimenpiteillä.

Valiokunta edellyttääkin, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ammattikalastajien kalastusrekisterin luomiseksi, joko käytössä olevaa merialueen ammattikalastajien kalastusrekisteriä kehittämällä tai luomalla kokonaan uusi rekisteri.

Lakiehdotuksen 6 §:n 4 momentin mukainen kalastuksen rajoittaminen perustuisi edellä todetun mukaisesti kalastustulolain soveltamisessa käytettyyn ammattikalastajan määritelmään, joka puolestaan perustuu kalastuksesta saatuihin tuloihin. Valiokunnan hankkimassa selvityksessä on kuitenkin tuotu esiin, että hallituksen esityksen perusteluista ilmenevä ammattikalastajan määritelmä soveltuisi sellaisenaan huonosti rajoitusten kriteeriksi, koska sekä ammattikalastuksesta saatavat tulot että kalastajan muut tulot saattavat vuosittain vaihdella. Siten ehdotetun säännöksen mukaiseen kalastukseen oikeutettu henkilö voisi tulojen määrässä tai tulojen muodostumisessa tapahtuneen tilapäisen muutoksen johdosta menettää oikeutensa. Esityksestä ei ilmene, miten edellä todetulla tavalla oikeutensa menettänyt, tai kalastajan ammattiin vasta ryhtyvä, voisi harjoittaa ammattiaan ja saada siitä toimeentulonsa, mikäli hänellä ei olisi mahdollisuuksia hyödyntää ammatissaan muita kalastusvesiä kuin yleisiä vesialueita tai maamme kalastusvyöhykettä.

Valiokunta edellyttääkin, että lain täytäntöönpanossa huolehditaan siitä, ettei ammattikalastuksen harjoittamiseen ryhtyminen esty.

Saadusta selvityksestä on käynyt ilmi, että ammattikalastajien käyttämällä pyydyksillä tahtuvaa kalastusta rajoitetaan jo nykyisin kalastuslain 6 §:n 3 momentin nojalla. Lohen kalastusta yleensä ja etenkin siimakalastusta sekä ajoverkkokalastusta on voimakkaasti rajoitettu muun muassa Pohjanlahdella, missä rajoitusten vaikutuksia lisäävät talvien jääolosuhteista johtuvat kalastusesteet. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että lain täytäntöönpanossa estetään tilanne, jossa eri merialueiden kalastajat joutuvat eriarvoiseen asemaan.

Pohjanlahden rannikon kalastuksen osalta saadussa selvityksessä on lisäksi tuotu esiin, että se perustuu perinteisesti muun ammatin ohella harjoitettuun osa-aikakalastukseen. Valiokunta on aikaisemmissa maaseudun elinkeinotoimintaa koskevista kannanotoissaan korostanut monipuolisen elinkeinorakenteen merkitystä ja samalla pitänyt tärkeänä sitä, että toimeentulomahdollisuuksia parannetaan maaseudulla, edistämällä toisiaan täydentävien sivuelinkeinojen harjoittamista. Valiokunta korostaakin sitä, että lakiehdotuksen mukainen pyyntivälineiden käytön rajoittaminen ei saa heikentää mahdollisuuksia hankkia sivutuloloja sellaisella ansiokalastuksella, jota harjoitetaan muun elinkeinon ohella.

Valiokunta edellyttääkin, että lakia sovellettaessa ammattikalastaja määritellään siten, että edellytykset sivuelinkeinona harjoitettavalle kalastukselle säilyvät.

Eräissä valiokunnalle annetuissa asiantuntijalausunnoissa on myös todettu, että ehdotetuilla pyyntivälineillä koskevilla rajoituksilla ei olisi tavoiteltuja vaikutuksia ammattikalastuksen saaliiden kannalta. Näkökantaa on perusteltu muiden kuin ammattikalastajiksi määriteltävien kalastajien saamien saaliiden pienellä osuudella kokonaissaaliista. On myös tuotu esiin, ettei ehdotetuilla rajoituksilla olisi merkittävää vaikutusta luonnonvaraisten lohikantojen säilyttämisen kannalta. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että lain vaikutusten seurantaan kohdistetaan erityistä huomiota.

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Helsingissä 16 päivänä huhtikuuta 1993

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja S.-L. Anttila, varapuheenjohtaja Iivari, jäsenet Järvelähti, Kalli, Kohijoki, Koski, Lahikainen, Polvinen, Pul-

lainen, Rajamäki, Riihijärvi (osittain), Saapunen (osittain), Saario ja Westerlund sekä varajäsen Saastamoinen.

Vastalause

Hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi kalastuslain 6 §:n muuttamisesta on perusteltu ETA-sopimuksella, jossa edellytetään kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltämistä.

Hallituksen esityksessä kalastuslain 6 §:n 1 momenttiin on ehdotettu muutosta, jonka mukaan jokaisella Suomessa vakinaisesti asuvalla ETA-valtioiden kansalaisella olisi kalastusoikeus yleisellä vesialueella meressä ja Suomen kalastusvyöhykkeellä. Pohjoismaiden kansalaisilla olisi kuitenkin kalastusoikeus kotipaikasta riippumatta.

Kalastuslain 6 § on merkityksellinen niin ammattimaista kalastusta harjoittaville kuin myöskin kalastusta harrastaville. Sen 1 momentti turvaa jokamiehen oikeuden kalastamiseen kylärajain ulkopuolisella merialueella aina Suomen kalastusvyöhykkeen ulkorajaan saakka. Lisäksi samalla alueella on muiden Pohjoismaiden kansalaisilla oikeus kotitarve- ja virkistyskalastukseen.

Riittävä ETA-sopimuksen huomioon ottava korjaus olisikin pitäytyminen 6 §:n 1 momentissa, jonka mukaan sanonta "Suomen kansalaisella" korvattaisiin sanonnalla "Suomessa vakinaisesti asuvalla Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaisella".

Nyt on kuitenkin hallituksen esitykseen ujutettu 6 §:ään lisättävä 4 momentti, jonka mukaan ammattimaiseen kalastukseen tarkoitettuja pyydyksiä saavat 1 momentissa tarkoitettulla vesialueella käyttää vain ammattikalastajat. Ko. pyydyksistä olisi tarkoitus säätää tarkemmin asetuksella. Lakiesityksessä puolestaan tarkoitetaan ammattikalastajalla henkilöä, jonka verotettavista tuloista vähintään 30 prosenttia on saatu kalastuksesta. Vastaavaa määrittelyä käytetään valittaessa henkilöitä, joille myönnetään kalastustulolain mukaisia tukia.

Esitys johtaa puolestaan siihen, että näin putoavat pois kaikki tätä pienemmän tulo-osuuden kalastuksesta keräävät rannikon ja saariston ammattimaista kalastusta harjoittavat kalastajat. Samoin putoavat pois ne, joilla ei ole osuutta ja mahdollisuutta kalastaa ammatikseen kylärajan sisäpuolisilla kalastuskuntain tai yksityisten omistamilla vesillä, vaan joille ns. valtion vedet ovat tarjonneet mahdollisuuden tarpeellisiin ansioihin. Vastaavasti ne, jotka jo omistamiltaan vesiltä saavat tuon 30 prosentin tarvittavan kalastustulon, voivat edelleen jatkaa kalastustaan myös kylärajain ulkopuolella.

Kilpailuviraston lausunnon mukaan ehdotettu 4 momentti olisi luonteeltaan valtuuslaki, jota soveltamalla olisi mahdollisuus estää uusien kalastajien alalle pääsy sekä poistaa alalta huomattava määrä jo alalla toimivia sivutoimisia kalastajia. Lainmuutos rajoittaisi näin myös ammattikalastajien mahdollisuuksia kehittää muita elinkeinojaan. Siten kilpailun toimivuutta voitaisiin merkittävästi rajoittaa erillislain turvin alalla, joka kuuluu kilpailunrajoituksista annetun lain soveltamisalaan.

Merialueella toimii tällä hetkellä noin 3 000 suomalaista pää- tai sivutoimista kalastajaa, joista noin 1 000 saa kalastuksella ansiotuloistaan yli puolet. On arvioitavissa, että lainmuutos kohdistuisi valtaosaan merialueella jo toimivista sivuammattikalastajista heidän toimintaedellytyksiään rajoittaen. Kun momenttia olisi mahdollisuus soveltaa myös siten, että uusien kalastajien alalle pääsy huomattavasti vaikeutuisi tai jopa estyisi kokonaan, voidaan momenttia pitää näin myös ETA-sopimuksen vastaisena.

Hallituksen esityksessä ehdotettua 4 momenttia on perusteltu muiden kuin ammattikalastajien saaliiden kalamarkkinoilla aiheuttamilla häiriöillä ja siitä ammattimaista kalastusta har-

joittaville koituneella haitalla sekä koti- ja virkistyskalastuksen ammattikalastusta vähäisemmällä saalistarpeella. Tämä perustelu on kestävä, sillä alle 30 prosentinkin kalastustulo-osuuden saaliinsa myynnillä hankkivat kalastajat ovat kalastusasetuksen mukaan myös ammatti- maista kalastusta harjoittavia kansalaisia, eivät harrastajia. Siksi myös heille tehokkaiden pyyntivälineiden käyttö on välttämättömyys. Hallituksen esitystä ei ole pyrittykään perustelemaan ETA-sopimuksella, sillä se olisi vieläkin kestävämpi.

Hallituksen esityksessä on niin ikään jätetty ottamatta huomioon rannikon ja saaristomme kehittyvä kalastusmatkailu. Kylänrajan ulko-

puolelle ei voida edelleenkaan viedä muita kuin pohjoismaalaisia matkailijoita huolimatta siitä, että ETA-maista ja muualtakin Euroopasta ja kauempaakin saapuu maahamme innokkaita kalastuksen harrastajia. Tämä lakiesitys voi pahimmassa tapauksessa johtaa kalastusmatkailuyrittäjien vaikeuksiin niin kalastusvälinemyynnin kuin myöskin itse matkailutoiminnan osalta. Se merkitsee myös verotulojen menetyksiä valtiolle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kunnioittaen,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

kalastuslain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 16 päivänä huhtikuuta 1982 annetun kalastuslain (286/82) 6 §:n 1 momentti (*poist.*) seuraavasti:

6 §

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

(4 mom. *poist.*)

Helsingissä 16 päivänä huhtikuuta 1993

Erja Lahikainen
Osmo Polvinen

Ulpu Iivari
Heikki Riihijärvi

Kari Rajamäki
Erkki Pulliainen